

COMPOSITE STRUCTURES OF LABELING

The article analyses the possibility to view the combination of all labelling elements as integral and coherent text with peculiar structure. The article describes the typical invariant compositional structure of product labeling which is possible to outline due to the analysis of 22 product groups as well as official regulatory acts in countries of product origin. The author makes an attempt to find common features between product labelling and texts normally analyzed in linguistics and semiotics.

Key words: *compositional structure, product labelling, text, structuring, packaging, packvertising.*

УДК811.142

Кожуховська Ю.В., асп.

Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

МЕТА ЯК КОМПОНЕНТ КОНЦЕПТУ «ПОДОРОЖ» У НОВОГРЕЦЬКІЙ ПОЕЗІЇ ХХ ТА ХХІ СТ. У ЛІНГВОКУЛЬТУРНОМУ АСПЕКТІ

Статтю присвячено виявленню компонента «мета» в структурі концепту ПОДОРОЖ у новогрецькій поезії ХХ та ХХІ сторіччя. У статті розглядаються лексична і стилістична репрезентація мети. Особливу увагу приділено концептуалізації мети в рамках критеріїв її досяжності / недосяжності. У дослідженні розглянуто компонент «мета» з точки зору лінгвокультурології та етнолінгвістики.

Ключові слова: *концепт ПОДОРОЖ, новогрецька поезія, новогрецька мова, схема ДЖЕРЕЛО – ШЛЯХ – МЕТА.*

Компонент «мета» є конститuentом схеми ДЖЕРЕЛО – ШЛЯХ – МЕТА і взаємодіє, в першу чергу, з траєкторією подорожі. За Дж. Лакоффом та М. Джонсоном [3, с. 33] «фактичне фінальне розташування траєкторії, яке могло або не могло бути передбачуваним місцем призначення» – це один з ключових елементів, які входять до зазначеної схеми. У статті розглянуто мету лише у віршах з лінійною траєкторією подорожі. Мета статті – виявити особливості об'єктивізації мети як компонента структури концепту ПОДОРОЖ у новогрецькій поезії ХХ та ХХІ сторіччя. Для реалізації поставленої цілі необхідно розв'язати такі завдання: 1) знайти концептуальну вербалізацію мети, 2) встановити досяжність / недосяжність мети, 3) визначити лексичну та стилістичну репрезентацію мети.

В основі Балканської моделі світу Т.В.Цив'ян відзначає сплетіння просторово-часових опозицій: домінантою в освоєнні балканського шляху виявлено шлях, який імплікує рух, який, в свою чергу, закладений в структуру простору й реалізує одночасно ідею часу [2, с.72]. Концепт ПОДОРОЖ містить у своїй структурі координати простору та часу і має широку метафоризацію в рамках різних течій і поколінь

XX ст. Актуальність дослідження полягає в широкому висвітленні грецькими поетами соціально і культурно значущих тем і загальною популярністю в Греції поетичної форми самовираження. На значущості вивчення мови на матеріалі поезії наголошує М.М. Бахтін: «тільки в поезії мова розкриває всі свої можливості, тому що вимоги до неї тут максимальні [...]; поезія видавлює всі соки з мови, і мова перевершує тут саму себе» [1, с. 296].

Матеріалом дослідження є вірші новогрецьких поетів XX та XXI ст. Вибір віршів зумовлений метою розглянути різні аспекти реалізації концепту ПОДОРОЖ, щоб найбільш повно розкрити його об'єктивізацію. У статті використовуються описовий, аналітичний, інтерпретаційний методи дослідження, а також методи контекстуально-го і концептуального аналізу.

У більшості віршів вибірки мета займає вагоме місце в когнітивній структурі концепту ПОДОРОЖ у порівнянні з актуалізацією інших компонентів структури. Лише в нечисленних випадках подорож не має мети, або мета не вказана. Акцент тоді ставиться на інших компонентах когнітивної структури.

1. У таких випадках часто акцентується компонент «шлях». На перший план виходить «даний момент» у моделі подорожі. Таким чином, вербалізується концепт СЬОГОДЕННЯ, і шлях, відповідно, співвідноситься з хронотопом. Наприклад, у вірші Н. Енгонопулоса «На дорогах Беотії» («Στους δρόμους τους βιοτικούς») мету не позначено, і компонент шлях розкривається через виражену однойменну лексико-семантичну групу: *προχωρήσει* (просуватися), *θα χαθεί* (загубиться), *μέση του δρόμου* (серед дороги), *να συναντήσουμε* (зустріти), *διχάλα* (розвилка), *δρόμων* (доріг). Концепт ПОДОРОЖ уточнюється концептом БЛУКАННЯ. Вірш «Портрет» («Πορτραίτο») Р. Філіраса також акцентує увагу на шляху як на основному компоненті когнітивної структури подорожі в рамках антитези концептів НАТОВП – ІДЕАЛЬНИЙ ОБРАЗ. У двох цих прикладах шлях вербалізується в концепті ДОРОГА (лексема *δρόμος*), який перебуває в серці концептуального простору віршів.

У віршах «Подорожуючи» («Ταξιδεύοντας») Хр. Кацияннуса і «Звуки тиші» («Ακούσματα σιωπής») А. Георгаллідиса мету також не визначено. Шлях виходить на перший план у структурі вірша і об'єктивується через концепт СПРИЙНЯТТЯ. У першому випадку конкретизується слухове сприйняття (лексема *ακούω* – чути), у другому – зорове (лексема *μάτια* – очі), виражені через лексико-семантичні групи «подорожування поїздом»: *μηχανής* (машина), *τροχός* (колеса), *τρένου* (поїзда), і у другому вірші, відповідно «образне сприйняття»: *παρατηρητής* (спостерігач), *μάτια* (очі), *χρώματα* (кольори), *σκέες* (тіні).

2. Рідко подорож не має мети, наприклад, у моделі вірша «Шлях» («Η πορεία») Й. Комі попереду гіпотетичного шляху – темрява. Ще не пройдений відрізок шляху вербалізується в концептах НЕВІДОМЕ і ЕКЗИСТЕНЦІЙНА ТЕМРЯВА. Шлях осмислюється через лексико-семантичну групу «біблійні та літературні персонажі»: *Ρόμλεν των Δάσεων* (Робін Гуд), *ΔωνΚιχώτης* (Дон Кихот), *Ιωβ* (Іов), *Δαυιδ* (Давид), *Καϊν* (Каїн) і взаємодіє, головним чином, з компонентом структури подорожі «перешкода».

Крім того, рух уперед по траєкторії в деяких випадках є повноправною метою подорожі. Метою може виступати як рух в прямому значенні, так і в метафоричному. У

вірші Я. Пагиліса «Αργο» («Αργός») мета, наприклад, вербалізується через когнітивні метафори ЖИТТЯ – ЦЕ ПОДОРОЖ і ТВОРЧИСТЬ – ЦЕ ПОДОРОЖ. Мета у вірші Я. Ридоса «Ιδι» («Περλάτα») – це рух уперед у рамках когнітивної метафори ЖИТТЯ – ЦЕ ПОДОРОЖ, яка представлена лексико-семантичною групою «філософські категорії»: ζωή (життя), θάνατος (смерть), αγάπη (любов), κόσμος (світ), καιρό (час). Мету виражено дієсловом руху в наказовому способі та виведено в назву вірша, через що її значущість посилюється. У вірші А. Георгаллідиса «Дорога мене більше не веде» («Ο δρόμοςδεν με περλάτα πια») акцент ставиться, як і в попередньому випадку, на ходінні в рамках когнітивної метафори ЖИТТЯ – ЦЕ ПОДОРОЖ: лексико-семантична група «дорога»: δρόμος (дорога), περλάτα (йде), θα περλάτησω (я піду). Отже, просування вперед по траєкторії асоціюється у свідомості, в першу чергу, з ходом. Спорідненою метою є подорож: Т.Д. Франгопулос «Троя. Епілог II» («Τροίας, Επλόουγ Β»). Мета виражається наказовим способом, і подорож метафорично прирівнюється до пізнання: дієслова ταξίδεψε (подорожуй), μάθε (вчи) в рамках концептів ПОДОРОЖ та ПІЗНАННЯ.

Мета в деяких випадках не досягається, наприклад, у вірші «Дорога» («Ο δρόμος») А. Цакніа мета виражена компонентом «результат подорожі» і має негативну аксіологічну оцінку. Мета реалізується в рамках когнітивних метафор ЖИТТЯ – ЦЕ ПОДОРОЖ, «СТОСУНКИ – ЦЕ ПОДОРОЖ» і метафоризується як компонент «ділянки на шляху». Разом з концептами ДОРОГА і ШЛЯХ знаходять вираження концепти БЕЗВИХІДЬ (пов'язує мету з компонентом «перешкода», не долається), і ЧАС. Подорож незмінно пов'язується з часовою координатою: Κρίца να πάει χαμένοτέτοιοφθινόπωρο («Шкода, що минає втраченою така осінь»). Пору року метафорично пов'язана з компонентом «кінець шляху».

Вербалізація мети відбувається такими засобами:

1. У ряді випадків мету виражено дієсловом, найчастіше наказовим способом з семантикою подорожування: ταξίδεψε (подорожуй), μάθε (вчи), περλάτα (йди), να μεθυμάστε (згадайте мене) (Т.Д. Франгопулос «Троя. Епілог II», Я. Ридос «Ιδι», Я. Ридос «Επίλογ» – «Επλόουγκό»).

2. Мету сигніфікує лексеми δρόμος, наприклад, «Ο δρόμοςδεν με περλάτα πια» («Дорога мене більше не веде») в однойменному вірші А. Георгаллідиса, а також лексема одоу контексті конкретної адреси: Οδός Καλλιδρομίου (А. Диктеос «Вулиця Каллідроміу 74А» – «74Α Οδός Καλλιδρομίου»). Частотність звернення до лексеми δρόμος сприяє реалізації концепту ДОРОГА як основного конститuenta мети подорожі.

3. Мета може виражатися метафорою: наприклад, νησίτηςσιωπής (острів тиші), να σας φέρωψωμί και νερό και τριαντάφυλλα (принести вам хліб, і воду, і троянди). В останньому прикладі мета реалізується не в набутті чогось, а у віддачі (А. Георгаллідис «Наступний як одержувач» – «Επαλήθως παραλίπητς», «Επίλογ» Я. Ридоса).

4. Мета виражається метафорою разом з оксюморonom: να την [σιωπή] ακούει (почути її [тишу]): А. Георгаллідис «Червоний ліс» («Κόκκινοδάσος»).

Концептуальна вербалізація мети представлена у такій спосіб:

1. Мета виражається концептом МРІЯ: метою подорожі є досягнення мрії, яка має когнітивну ознаку «невловимість» (виражається антитезою να το βρω και να

τοχάσω – знайти її і втратити). В цьому випадку в моделі подорожі акцент ставиться на концепті ПОШУК – через лексеми να βρω (знайти): М. Папаніколау «Серед шуму дороги» («Μέσα στη βουήτουδρόμου»). Концепт ЧАС визначає недосяжність мети: [Όνειρο] παντοτινά χαμένο ([мрія] навіки втрачена). Недосяжність також визначено дієсловом φτάνω (досягати): κιούτε πια που θα τοφτάσω (і більше її не досягну).

2. Мету виражено концептом ДАЛЕЧ у випадках, коли вона «розташовується» на краю певного простору, наприклад, στοσύνωρο (на кордоні) в однойменному вірші Хр. Кациянніса. Спосіб просування до мети сигніфікують лексико-семантичні групи вірша «втеча»: έφυγε (втік), μακριά (далеко), σύνωρο (кордон); «сприйняття»: να δεи (побачити), ν' ακούσει (почути), να μάθει (дізнатися), τα μάτια (очі), αυτιά (вуха), ο νους (розум), τραγούδια (пісні).

3. Мета може бути національно специфічна, наприклад, у випадках, де концептуальний простір – «Греція». У вірші К. Варналіса «Вдивляючись в море» («Να σαγναστεύω θάλασσα») мета вербалізується в концептах СПОГЛЯДАННЯ і ОСПІВУ-ВАННЯ в контексті захоплення природою та морем. Мета виявляється в рамках подорожі в уяві. У вірші О. Елітіса «ΓλιοςΓλιаторας. Вітри» («Ο ΗλιοςΗλιάτορας. Άνεμοι») мету виражено ключовою фразою вірша μια λύπη και μια ομορφιά (печаль і краса).

4. Компонентом мети виступає концепт ТРОЯНДА (лексема τριαντάφυλλο) з позитивною оцінкою: «Епілог» Я. Рიცоса, «Серед шуму дороги» М. Папаніколау. У двох прикладах концепт реалізується в рамках метафори.

Мета може зв'язуватися з іншою траєкторією руху, наприклад, з подорожжю мітопоетичною віссю вертикалі. Вірш «Нові анапести і ямби» К.Паламаса об'єднує лінійну і нелінійну подорожі, а також рух по осі вертикалі: метафора Στουςγύφτους χαροκότους (до веселих циган), світ яких в контексті вірша розташований між людьми й богами. Засобом вираження мети є метафора, яка припускає реалізацію концепта ЕСКАПІЗМ: свободу від рутини, втечу від повсякденності.

Отже, в новогрецькій поезії компонент «мета» займає першорядне місце в схемі ДЖЕРЕЛО – ШЛЯХ – МЕТА. У прикладах, коли мета не згадується, акцентується компонент «шлях». Метафора й оксюморон виступають засобами вираження компонента подорожі «мета». З частин мови, які позначають мету, переважає дієслово, зокрема наказовий спосіб як частина концептуального простору «подорож». Досяжність мети об'єктивується дієсловом φτάνω (досягати). Якщо розглядати іменники, то мета вербалізується лексемою δρόμος, в окремих випадках – лексемою одός з семантикою мети-адреси.

Мету представлено концептом МРІЯ з когнітивною ознакою «невловимість», концептами ДАЛЕЧ, ТРОЯНДА, а також концептами СПОГЛЯДАННЯ і ОСПІВУ-ВАННЯ, які реалізуються в концептуальному просторі «Греція». Метою може бути сама подорож з семантикою рух уперед, наприклад, у рамках когнітивних метафор ЖИТТЯ – ЦЕ ПОДОРОЖ і ТВОРЧИСТЬ – ЦЕ ПОДОРОЖ. Рух уперед, в першу чергу, вербалізується лексикою ходіння. Недосяжність мети підкреслено в рамках концепту БЕЗВИХІДЬ і метафори ЖИТТЯ – ЦЕ ПОДОРОЖ. Крім того, пора року асоціативно співвідноситься з компонентом «кінець шляху». Недосяжність мети зумовлена реалізацією концепту ЧАС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества / М. М. Бахтин. –М: Искусство, 1979.–424 с.
2. Цивьян Т. В. Модель мира и её лингвистические основы / Т. В. Цивьян. – М.: КомКнига, 2006. – 280 с.
3. Lakoff, G., Johnson M. Philosophy in the Flesh: The Embodied Mind and Its Challenge to Western Thought / G. Lakoff, M. Johnson. – New York: Basic Books, 1999. – 624 p.
4. Βάρναλης Κ. Τορφασποικαίει. Πρόλογος/ Κ. Βάρναλης// Ποιητικά. – Αθήνα: Ο Κέδρος, 1956. – Σ. 9.
5. Γεωργαλλίδης Α. Όταν βυθίζεται το πιάνο = When the piano sinks = Quand le piano chavire = Wenn das schiffken tert / Α. Γεωργαλλίδης. – Λευκωσία: PowerPublishing, 2004. – 249 σ. 6. Γεωργαλλίδης Α. Χρώματα απέναντι = colours across colours = couleurs face a face = farbengegenuder = colorifaccia a faccia = coloresfrente a colores / Α. Γεωργαλλίδης. –Leicester: Matador, 2007. – 132 σ. 7. Δίκταος Α. 74Α Οδός Καλλιδρομίου/ Α. Δίκταος // Η αρχαία Πατρίδα των ποιημάτων. Νεοί Έλληνες ποιητές για την αρχαία Ελλάδα, επιμέλεια Γκρης Ηλίας. – Αθήνα: Mataixmio, 2003. – Σ. 156. 8. Εγγονόπουλος Ν. Στους δρόμους τους βιοτικούς/ Ν. Εγγονόπουλος // Η αρχαία Πατρίδα των ποιημάτων. Νεοί Έλληνες ποιητές για την αρχαία Ελλάδα, επιμέλεια Γκρης Ηλίας. – Αθήνα: Mataixmio, 2003. – Σ. 165. 9. Ελύτης Ο. Ο ήλιος ο ηλιότορας / Ο. Ελύτης. – Αθήνα: Ίκαρος, 1971. – 30 σ. 9. Κατσιγιάννης Χρ. Ε. Ποιήματα 1972 – 1992 / Χρ. Ε. Κατσιγιάννης. – Αθήνα: Εκδόσεις Χρυσάφη Πανέζη, 1993. – 398 σ. 10. Κόμη Γ. Επιστρέφοντας απ' το όνειρο / Γ. Κόμη. – Πειραιάς: χ.ο., 1976. – 58 σ. 11. Παλαμάς Κ. Νέοι ανάπαιστοι και ιάμβοι / Κ. Παλαμάς // Η Ελληνική ποίηση του 20ου αιώνα. Μια συγχρονική ανθολογία, επιμέλεια Ε. Γαραντούδης. – Αθήνα: Mataixmio, 2006. – Σ. 35. 12. Παπανικολάου Μ. Μέσα στη βουή του δρόμου / Μ. Παπανικολάου // Η Χαμηλή Φωνή. Τα λυρικά μας περασμένες εποχές στους παλιούς ρυθμούς, επιμέλεια Μανόλης Αναγνωστάκης. Αθήνα: Νεφέλη, 1990. – Σ. 174–175. 13. Πατίλης Γ. Αργώ / Γ. Πατίλης // Η Ελληνική ποίηση του 20ου αιώνα. Μια συγχρονική ανθολογία, επιμέλεια Ε. Γαραντούδης. – Αθήνα: Mataixmio, 2006. – Σ. 611. 14. Ρίτσος Γ. Επilogικό / Γ. Ρίτσος [Εлектронний ресурс]. – Режим доступа: http://users.uoa.gr/~nektar/arts/tributes/giannhs_ritsos/epilogiko.htm. (12.01.2016). 15. Ρίτσος Γ. Περάτα / Γ. Ρίτσος // Τα Επικαιρικά Ποιήματα 1945 – 1969, Τόμος 9. – Αθήνα: Κέδρος, 1975. – Σ. 105. 16. Τσακνία Α. Ο δρόμος / Α. Τσακνία // Η Ελληνική ποίηση του 20ου αιώνα. Μια συγχρονική ανθολογία, επιμέλεια Ε. Γαραντούδης. – Αθήνα: Mataixmio, 2006. – Σ. 538. 17. Φιλύρας Ρ. Πορτραίτο / Ρ. Φιλύρας [Εлектронний ресурс]. – Режим доступа: [http://www.snhell.gr/anthology/content.asp?id=521&author_id=116\(12.01.2016\)](http://www.snhell.gr/anthology/content.asp?id=521&author_id=116(12.01.2016)). 18. Φραγγόπουλος Θ. Δ. Τροιάς. Επilogος Β / Θ. Δ. Φραγγόπουλος // Η αρχαία Πατρίδα των ποιημάτων. Νεοί Έλληνες ποιητές για την αρχαία Ελλάδα, επιμέλεια Γκρης Ηλίας. – Αθήνα: Mataixmio. – Σ. 373.

*Кожуховская Ю.В., асп.,
Инстит филологии КНУ имени Тараса Шевченко, Киев*

ЦЕЛЬ КАК КОМПОНЕНТ КОНЦЕПТА «ПУТЕШЕСТВИЕ» В НОВОГРЕЧЕСКОЙ ПОЭЗИИ XX И XXI СТ. В ЛИНГВОКУЛЬТУРНОМ АСПЕКТЕ

Статья посвящена выявлению компонента «цель» в структуре концепта ПУТЕШЕСТВИЕ в новогреческой поэзии XX и XXI века. В статье рассматривается лексическая и стилистическая репрезентация цели. Особое внимание уделяется определению концептуализации цели в рамках критериев ее досягаемости / недосыгаемости. Компонент «цель» представлен в статье с ракурсов лингвокультурологии и этнолингвистики.

Ключевые слова: концепт ПУТЕШЕСТВИЕ, новогреческий поэзия, новогреческий язык, схема ИСТОЧНИК – ПУТЬ – ЦЕЛЬ.

GOAL AS A COMPONENT OF THE JOURNEY CONCEPT IN MODERN GREEK POETRY OF XX AND XXI CENTURIES IN ASPECT OF CULTURAL LINGUISTICS

The article focuses on the study of the goal as a component of the concept JOURNEY structure in Modern Greek poetry of the XX and XXI centuries. The study highlights lexical and stylistic representation of goal component. Special attention is paid to the goal conceptualization as part of the attainability / unattainability criteria. The article examines the “goal” component in the aspects of cultural and ethnolinguistics.

Key words: *concept JOURNEY, Modern Greek language, Modern Greek poetry, SOURCE – PATH – GOAL scheme.*

УДК 811.521'367.7

Комісаров К.Ю., к. філол. н., докторант
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

КАТЕГОРІЯ ГРАМАТИЧНОГО ЧАСУ У КОНТЕКСТІ ВИВЧЕННЯ ЯПОНСЬКОЇ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ

Висвітлено головні особливості репрезентації часу формальними засобами категорії граматичного часу в сучасній японській мові. Проаналізовано категорію граматичного часу в японській мові як систему формальних засобів, визначено семантико-синтаксичний потенціал цих засобів. Окреслено специфіку сприйняття й осмислення часу представниками японської лінгвокультури через головні особливості його репрезентації на синтаксичному стратумі японської мови.

Ключові слова: *синтаксис, категорія граматичного часу, фактивні й нефактивні предикати, лінгвокультура.*

Відомо, що ключовими поняттями когнітивної лінгвістики є поняття інформації та її обробки людським розумом, поняття структур знання та їхня репрезентація у свідомості особистості й мовних формах. Когнітивна лінгвістика досліджує зв'язок структури людських знань з мовними формами, а саме – те, як останні представлені у свідомості людини [2, с. 104]. Надзвичайно цікавими у цьому плані постають формальні засоби вираження категорії часу в японській мові. Когнітивно-мовна репрезентація часу в японській лінгвокультурі здавна привертала увагу мовознавців як на теренах Японії, так і за її межами. Ця проблема не втрачає своєї **актуальності** й сьогодні.

Свого часу визначний російський японіст І.В. Головнін, послуговуючись характерними для нього лінгвістичними термінами, наголошував на тому, що у процесі мовленнєвої діяльності на другому етапі породження комунікатеми відбувається